

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

P 0 9 3 A 1 0 1 1 1

ZIMSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Torek, 9. februar 2010 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepите oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

Izpitna pola vsebuje 21 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev napišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

Jožefov studenec na Studencih v Mariboru

Studenci, danes predel Maribora, so dobili ime po mnogih naravnih vodnih izviroh ali studencih na tem delu dravskega nabrežja. Na ulici Ob izvirkih, ki vodi od Drave do vznožja Jožefove cerkve, je urejen Jožefov studenec s kapelico iz 19. stoletja, nekdanj pa tudi z javno pralnico perila.

K naravnim izvirovom so hodile gospodinje prat perilo že veliko pred postavitvijo urejene pralnice na prostem. Izviri so bili znani po izviru tople vode s stalno temperaturo okoli 20 stopinj Celzija. Zaradi koristne izrabe vodnih izvirov je takratno Olepševalno društvo leta 1930 postavilo Jožefov studenec s pitno vodo in nekaj let kasneje še pralnico z dvema koritoma, lesenim nadstreškom in dvokapno streho.

Perice so prale v dveh bazenih: v spodnjem koritu so perilo oprale, v zgornjem pa so ga splakovale. Vsako korito ima več višinskih odtokov, ki so jih po potrebi zamašile s čepi. Perilo so po pranju položile na lesen drog nad koritom, da je voda prosto odtekala. Pestro družabno življenje ob pralnici je potekalo vse do

konca šestdesetih let. Takrat so ljudje začeli množično uporabljati prve pralne stroje, kar je pomenilo tudi začetek prepuščanja pralnice in studenca zobu časa.

Nasproti pralnice stoji obnovljena kapelica, ki je bila zgrajena nad enim izmed vodnih izvirov in celotnemu območju daje še poseben pomen. Ob obnovi območja izvirov so uredili tudi nekdanjo makadamsko cesto in pobočje nad studencem zasadili z značilnimi rastlinskimi vrstami. Tako danes iz pipe Jožefovega studenca, tega so po obnovi priklopili na mariborski vodovod, teče kakovostna pitna voda in je na voljo obiskovalcem ob lepi sprehajalni poti na desnem obrežju Drave.

Ulica Ob izvirkih bo kot ohranjena kulturna dediščina razglašena za etnološki spomenik na območju občine Maribor. To območje je svojevrsten primer prepletanja naravnih, etnoloških, tehničnih in zgodovinskih prvin človekovega okolja in narave.

(Prirejeno po: Svet in ljudje, marec 2003.)

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. S katerim prevladujočim namenom je napisano izhodiščno besedilo?

- a) Da bi naslovnik premislil o pomenu mednarodnega leta voda.
- b) Da bi bilo naslovníku žal, ker se ljudje ob studencu ne zbirajo več zaradi skupnega dela.
- c) Da bi se naslovnik prepričal o smiselnosti obiska Jožefovega studenca.
- č) Da bi se naslovnik sprehodil po sprehajalni poti na desnem bregu Drave.
- d) Da bi naslovnik izvedel pomembne podatke o Jožefovem studencu.

(1 točka)

2. Uredite navedene podtème tako, kot si sledijo v izhodiščnem besedilu. Na črtico pred vsako zapišite ustrezno številko od 1 do 4.

_____ obnova območja okrog Jožefovega studenca

_____ razglasitev ulice za etnološki spomenik

_____ pranje v dveh bazenih

_____ razlaga izvora imena Studenci

(3 točke)

3. S katerim namenom so gospodinje včasih hodile k studencu? Odgovorite v povedi.

(2 točki)

4. Kaj ste iz izhodiščnega besedila izvedeli o Jožefovem studencu? Obkrožite črki pred pravilnima odgovoroma.

- a) Da je bila na mestu studenca nekđaj cerkvica.
- b) Da je bilo izvirov več, njihova stalna temperatura pa je bila 25 stopinj C.
- c) Da so pralnico zgradili krajani v tridesetih letih dvajsetega stoletja.
- č) Da so pralnico nehali uporabljati, ker je začela propadati.
- d) Da iz Jožefovega studenca stalno teče kakovostna pitna voda.
- e) Da je bila ulica Ob izvirkih razglašena za naravni spomenik.

(2 točki)

5. Preberite povedi.

A Ugotovite, katera trditev ni v skladu z izhodiščnim besedilom, in v okence pred njo zapišite križec.

- Pralnica ima dve koriti, leseno nadstrešje in dvokapno streho.
- V spodnjem koritu so perice prale, v zgornjem pa splakovale perilo.
- Na leseni drog so položile perilo, da je voda odtekala.
- Ko so obnavljali področje izvirov, so tudi zasuli nekdanjo gozdno cesto.
- Pobočje nad studencem so zasadili z značilnimi rastlinskimi vrstami.

B Izbrano poved vsebinsko popravite in jo napišite na črto.

(3 točke)

6. Med katere vrste besedil spada izhodiščno besedilo? V vsaki vrstici podčrtajte pravilno trditev ob poševnici.

Izhodiščno besedilo je

- zapisano/govorjeno,
- enogovorno/dvogovorno,
- umetnostno/neumetnostno.

(1 točka)

7. Ugotovite, kdo je naslovník izhodiščnega besedila. Podčrtajte ustrezno možnost ob poševnici in svojo izbiro pojasnite tako, da dopolnite poved.

Naslovník besedila je posameznik/širša javnost, saj _____

(2 točki)

8. V povedi razložite, kakšno vlogo ima v besedilu fotografija.

(2 točki)

9. Katere okoliščine sporočanja ne moremo ugotoviti iz izhodiščnega besedila? Odgovor napišite na črto.

_____ (1 točka)

10. V kateri povedi se sporočevalec razodeva? Označite jo s križcem.

- Studenci so dobili ime po vodnih izviroh.
- Gospodinje so pri izviroh prale perilo že veliko pred postavitvijo urejene pralnice.
- Olepševalno društvo je postavilo Jožefov studenec zaradi koristne izrabe vodnih virov.
- Nasproti pralnice stoji obnovljena kapelica, zgrajena nad enim od vodnih izvirov.
- Kapelica daje celotnemu območju še poseben pomen.
- Iz pipe Jožefovega studenca danes teče kakovostna pitna voda.
- Ulica Ob izviroh bo razglašena za etnološki spomenik na območju občine Maribor.

(1 točka)

11. V izhodiščnem besedilu sporočevalec razvija temo na različne načine. Na črto pod poved napišite, za kateri način razvijanja teme je značilna.

Na ulici Ob izviroh, ki vodi od Drave do vznožja Jožefove cerkve, je urejen Jožefov studenec s kapelico iz 19. stoletja, nekdanj pa tudi z javno pralnico perila.

_____ (1 točka)

12. V obnovi dela izhodiščnega besedila so nekatere besede/besedne zveze zapisane na dva načina. Podčrtajte pravilno možnost ob vsaki poševnici.

Na dravskem/dravskemu obrežju je danes urejen Jožefov studenec. Vse do šestdesetih let, ko so tudi Mariborčani začeli kupovati/kupovat pralne stroje, so hodile gospodinje k temu/tem studencu prati/prat perilo. Za pranje so uporabljale dva korita/dve koriti. Ob teh/tema so se pogosto dolgo zadržale, saj so si pranje popestrile s klepetom.

(3 točke)

13. Namesto prevzetih besed iz levega stolpca bi lahko avtor v izhodiščnem besedilu uporabil domače sopomenke. Na črtico pred posamezno prevzeto besedo zapišite številko ustrezne sopomenke iz desnega stolpca.

_____ kvaliteten	1 narodopisen
_____ arhitekturen	2 stavbarski
_____ etnološki	3 poseben
	4 kakovosten
	5 vrsten
	6 starinski

(3 točke)

14. Namesto podčrtanega frazema iz drugega odstavka uporabite slogovno nezaznamovan izraz in novo poved zapišite na črti.

Pralnica in studenec sta bila prepuščena zobu časa.

(2 točki)

15. Preberite slovarski sestavek in rešite naloge.

studê nec -nca m (ê) **1.** *manjši izvir vode*: zaradi suše je studenec usahnil; bister, hladen studenec; žuborenje studenca; misel, čista kot studenec ♦ *geogr. arteški studenec ki pod pritiskom privre na dan izpod neprepustnih plasti; presihajoči studenec ki v določenih časovnih presledkih izvira in presiha // vodni tok tega izvira: postrvi iz studenca; prala je na studencu; pren., knjiž. njegova poezija je poživljajoči studenec* **2.** *ekspr., navadno z roditeljskim kar omogoča, pogojuje nastanek, nastajanje česa; vir: studenec dohodkov / tu je studenec modrosti; studenci veselja, življenja* **3.** *ekspr., navadno z roditeljskim velika količina česa: vtil se ji je studenec besed*

- A V katerem slovarskem pomenu je uporabljena beseda studenec v izhodiščnem besedilu? Številko pomena zapišite na črto.

- B Beseda studenec se uporablja tudi kot termin. Iz terminološkega gnezda izpišite obe strokovni poimenovanji.

- C V kateri stroki se uporabljata besedni zvezi iz terminološkega gnezda? Odgovor napišite na črto.

(3 točke)

16. V naslovu izhodiščnega besedila je dvakrat zapisana beseda *studenec*.

A V katerem številu je uporabljena beseda *studenec*? Podčrtajte pravilni možnosti med poševnicami.

V prvem primeru je beseda *studenec* uporabljena v ednini/dvojnini/množini, v drugem primeru pa v ednini/dvojnini/množini.

B Pojasnite, zakaj je v drugem primeru beseda zapisana z veliko začetnico. Dopolnite poved.

Beseda *Studenci* je zapisana z veliko začetnico, ker _____

_____.

(3 točke)

17. V naslovu *Jožefov studenec na Studencih v Mariboru* sta dva predloga.

A Zapišite predloga in za vsakega ugotovite, s katerim sklonom se veže. Dopolnite povedi.

Predlog _____ se veže _____.

Predlog _____ se veže _____.

B Tvorite novo poved, v kateri boste uporabili oba predloga iz izhodiščnega besedila.

_____.

(4 točke)

18. Podčrtajte besedo ali besedno zvezo, s katero je izražena ponovljena prvina predmetnosti v drugem delu povedi.

Studenci, danes predel Maribora, so dobili ime po mnogih naravnih vodnih izviroh ali studencih na tem delu dravskega nabrežja.

Takrat so ljudje začeli množično uporabljati prve pralne stroje, kar je pomenilo tudi začetek prepuščanja pralnice in studenca zobu časa.

Iz pipe Jožefovega studenca, tega so po obnovi priklopili na mariborski vodovod, teče kakovostna pitna voda.

(3 točke)

19. Preberite povedi a–d in določite njihovo sestavo. Nato preoblikujte prvo poved.

- a) *Ob obnovi območja izvirov so uredili tudi nekdanjo makadamsko cesto.*
- b) *Perilo so po pranju položile na lesen drog nad koritom, da je voda prosto odtekala.*
- c) *Nasproti pralnice stoji obnovljena kapelica, ki je bila zgrajena nad enim od izvirov.*
- č) *Ker je Olepševalno društvo želelo koristno izrabiti vodne vire, je leta 1930 postavilo Jožefov studenec.*
- d) *Družabno življenje ob pralnici se je končalo, saj so ljudje začeli uporabljati pralne stroje.*

A Katere povedi imajo naslednjo sestavo? Na črtice zapišite ustrezne črke.

- _____ pojasnjevalno priredje
- _____ podredno zložena poved z vzročnim odvisnikom
- _____ enostavčna poved
- _____ podredno zložena poved s prilastkovim odvisnikom
- _____ podredno zložena poved z namernim odvisnikom

B Poved preoblikujte v podredno zloženo poved s prislovnodoločilnim odvisnikom.

Ob obnovi območja izvirov so uredili tudi nekdanjo makadamsko cesto.

(5 točk)

20. Popravite pravopisne napake. Številka v okvirčku pomeni število napak v posamezni vrstici.

- 2 V soboto, 14. septembra 2002 so svečano odprli jožefov studenec, ki stoji na ulici Ob izvirkih.
- 1 Iz njegove pipe teče odlična pitna voda, s stalno temperaturo 20 °C. Obnavljanje tega
- 1 studenca, ki ga je takratno Olepševalno društvo postavilo leta 1930 se je začelo
- 2 novembra 2001 leta. Obnovitvena dela so zajela predvsem obnovo strešne kritine sanacijo betonskih korit in betonskega studenca ter ureditev okolice.

(3 točke)

21. Napišite uradno pritožbo.

Predstavljajte si, da ste Mojca/Andrej Kovač, dijak/-inja Živilske šole Maribor (Park mladih 3, 2000 Maribor). Na poti v šolo ste se ustavili v trgovini, v kateri ste vsa štiri leta kupovali mineralno vodo. Doslej ste jo vedno dobili, v zadnjem mesecu pa se je že tretjič zgodilo, da je niso imeli. Napišite pritožbo, v jedrnem delu pojasnite vzrok svojega nezadovoljstva in ga utemeljite. Manjkajoče podatke si izmislite. Jedrni del pritožbe naj obsega najmanj 80 besed. Pišite na naslednjo stran.

(12 točk)

Prazna stran